

Asikkalan kunnan lausunto Lahden seudun joukkoliikenteen järjestämistapaselvityksestä

Asikkalan kunta kiittää Lahden seudun Joukkoliikennelautakuntaa mahdollisuudesta lausua Lahden seudun joukkoliikenteen järjestämistapaselvityksestä. Kunta pitää selvitystä tarpeellisena ja ajankohtaisena, koska joukkoliikenteen kustannuskehitys, valtionrahoituksen niukentuminen, kuntien rahoitusosuuksien kasvu yhtä aikaa heikentyneiden kuntatalouden näkymien kanssa sekä palvelutason kehittämistarpeet edellyttävät järjestämistavan arviointia koko LSL-alueen näkökulmasta.

Lahden seudun liikenne (LSL) järjestää seudun liikennettä nykyisin bruttomallilla, jossa se vastaa tilaajana liikenteen suunnittelusta ja pitää lipputulot. Liikenteen operointi hankitaan liikennöitsijöiltä kilpailutusten kautta. Lahden kaupungin sisäistä liikennettä on järjestetty bruttomallilla LSL:n toiminnan alusta asti eli kesästä 2014. Seudullista liikennettä

järjestettiin aluksi kuntien toiveesta nettomallilla, mutta 2020-luvulle tultaessa myös seutuliikenne on hankittu bruttomallilla. Bruttomallissa liikenteen kokonaisuus (mm. joukkoliikenteen tarjonta, liput, hinnat, matkustajainformaatio, kalusto, markkinointi) on vahvasti tilaajan hallinnassa, joskin pitkät sopimukset rajoittavat muutosten tekemistä sopimuskauden aikana.

Vertailu vastaavan kokoiisiin kaupunkiseutuihin tukee sitä johtopäätöstä, että viranomaisvetoinen, seudullinen malli on perusteltu. Näin toimitaan vastaavan kokoisilla kaupunkiseuduilla, kuten Joensuussa, Kuopiossa, Jyväskylässä ja Oulussa, joissa joukkoliikenne järjestetään seudullisen viranomaisen ohjauksessa, ja viranomainen päättää keskeisistä asioista kuten reiteistä, aikatauluista, lipputuotteista, palvelutasosta ja kilpailutuksesta.

Näissä vertailukohteissa korostuu sama perusratkaisu kuin Lahden seudulla: julkinen viranomainen ohjaa kokonaisuutta ja yksityiset liikennöitsijät vastaavat operoinnista. Mallin hyötynä on se, että palvelutasoa, lippujärjestelmää, asiakasinformaatiota ja kuntarajat ylittäviä matkaketjuja voidaan kehittää yhtenä kokonaisuutena. Haittana on, että lipputulo- ja kustannusriski jää merkittävältä osin kunnille. Tämä riski on kuitenkin hallittavampi kuin vaihtoehto, jossa järjestelmä pirstoutuisi useiden toimijoiden, erillisten lippujen ja vaihtelevan palvelutason kokonaisuudeksi.

Asikkalan kunta pitää selvityksen johtopäätöstä pääosin perusteltuna: nykyistä bruttomallia kannattaa kehittää eikä korvata sitä netto- tai markkinaehtoisella mallilla. Selvityksen mukaan bruttomalli on Suomessa ja muuallakin Pohjoismaissa vallitseva kaupunkiseutujen linja-autoliikenteen järjestämistapa, jossa viranomainen vastaa reiteistä, aikatauluista ja kokonaisuudesta, pitää lipputulot ja kantaa lipputuloriskin. Selvityksen vaikutusarvioinnissa arvioidaan kehitetty bruttomalli kustannustehokkaimmaksi ja vähäriskisimmäksi vaihtoehdoksi, kun taas markkinaehtoinen malli todennäköisesti heikentäisi palvelutasoa ja voisi lisätä tarvetta kalliisiin täydentäviin hankintoihin.

Asikkalan näkökulmasta nettomallin mahdollinen rajattu käyttö esimerkiksi kunnan sisäisillä koululaislinjoilla voi olla jatkoselvittämisen arvoinen, mikäli se voidaan tehdä vaarantamatta seudullisia matkaketjuja, yhteistä lippujärjestelmää tai kuntien vaikutusmahdollisuuksia. Selvityksessäkin todetaan, että nettomalli voisi olla mahdollinen juuri kuntien sisäisillä koululaislinjoilla, mutta yhteiset pysäkkivälit bruttomallisen seutuliikenteen kanssa edellyttäisivät erillistä ratkaisua.

Asikkalan kunta ei pidä laajaa markkinaehtoiseen malliin siirtymistä tarkoituksenmukaisena. Harvemman kysynnän alueilla markkinaehtoinen liikenne ei todennäköisesti turvaisi riittävää palvelutasoa, ja riskinä olisi erityisesti asiointi-, opiskelu- ja työmatkayhteyksien heikkeneminen. Tämä olisi ristiriidassa Päijät-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteen kanssa, jossa joukkoliikenteen matkaketjujen tulee olla helppokäyttöisiä ja käyttäjäystävällisiä.

Asikkalan kunta esittää, että LSL jatkaa kehitetyn bruttomallin valmistelua seuraavin painotuksin:

1. Kuntien vaikutusmahdollisuudet varmistetaan. Asikkalan kunta maksaa osansa liikennöinnistä sekä kartoittaa ja varmistaa osaltaan joukkoliikenteen liikennöintiolosuhteita. Kunnan mahdollisuus osallistua liikenteen suunnitteluun on kuitenkin viime vuosina heikentynyt aiemmasta. Esitämme, että jäsenkunnille varmistetaan jatkossa aito mahdollisuus osallistua asioiden valmisteluun ennen kuin ne viedään päätettäväksi joukkoliikennelautakuntaan. Vain tällä tavalla voidaan tosiasiasa varmistua kuntien näkemyksistä sekä palvelutarpeista ja sovittaa niitä tarvittaessa myös yhteen.

2. Kustannustenjakoa kehitetään ennakoitavammaksi ja läpinäkyvämmäksi. Liikennöinnin kustannukset katetaan valtionosuuksin, lipputuloin ja kuntien rahoituksella. Kunnat vastaavat omille kuntalaisilleen verovarojen käytöstä ja siksi myös joukkoliikenteen kustannustenjaon tulee olla kunnille ymmärrettävä ja ennen kaikkea perusteltavissa. Kustannustenjaon on siten perustuttava mahdollisimman kattavaan tietopohjaan.

3. Liikennöitsijäyhteistyötä lisätään tavoitteena laadukkaan joukkoliikennepalvelun varmistaminen alueella. Kehitetty bruttomalli, jossa hyödynnetään liikennöitsijöiden

osaamista hankinnoissa, autokierroissa, laadunhallinnassa ja kustannustehokkuudessa on kannatettava. Bruttomallin kehittämisen yhteydessä on myös varmistettava kuntien vaikutusmahdollisuudet, jotta kuntien erityispiirteet tulevat otetuksi huomioon joukkoliikennettä edelleen kehitettäessä. Joukkoliikenteen houkuttelevuuteen vaikuttaa lippuhintojen lisäksi oleellisesti myös kaluston kunto ja esteettömyys, palvelun laatu sekä liikennöinnin luotettavuus etenkin maaseutuliikenteessä, jossa vuorovälit voivat venyä muutamaankin tuntiin.

4. Nettomallia voidaan tarkastella vain rajatuissa kokonaisuuksissa. Mahdolliset kokeilut tulee valmistella kuntakohtaisesti ja siten, etteivät ne heikennä yhteistä lippu-, informaatio- ja matkaketjukokonaisuutta.

5. Markkinaehtoiseen malliin ei tule siirtyä seudullisen peruspalvelun järjestämistapana. Se soveltuu lähinnä täydentäväksi elementiksi sellaisilla yhteysväleillä, joilla kysyntä on riittävää ja joissa yhteensovitus LSL:n lippu- ja informaatiojärjestelmiin voidaan varmistaa.

Yhteenveto

Asikkalan kunta katsoo, että LSL-alueen joukkoliikenteen järjestämistä tulee jatkaa bruttomallin mukaisesti seudullisena viranomaisvetoisena kokonaisuutena. Nykyistä bruttomallia on perusteltua kehittää hankinnan, sopimusohjauksen, laadun, kustannustehokkuuden ja kuntien osallistumismahdollisuuksien vahvistamisen osalta. Bruttomalli turvaa parhaiten yhtenäisen, asiakaslähtöisen ja kuntarajat ylittävän joukkoliikenteen niin Asikkalassa kuten uskoaksemme myös muissa LSL:n jäsenkunnissa.